

Brachinus crepitans

Bombarderbagge

Skalbaggar, Jordlöpare m.fl.

NE NA LC DD NT VU EN CR RE

Sårbar (VU)
B2ab(iii,iv)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Coleoptera (skalbaggar), **Familj:** Carabidae (jordlöpare), **Släkte:** *Brachinus*, **Art:** *Brachinus crepitans* - bombarderbagge (Linnaeus, 1758) **Synonymer:** *Brachynus crepitans* (Linnaeus, 1758), *Carabus crepitans* Linnaeus, 1758

Kännetecken

En 6-10 mm lång jordlöpare med smal framkropp, breda täckvingar och långa ben och antenner. Framkroppen är rödgul, täckvingarna svarta med blå eller grön glans, ben och antenner till största delen rödgula. Arten är mest känd för sin förmåga att försvara sig mot predatorer med ett "bombardemang" av het ånga. Ur två körtlar i bakkroppsspetsen avfyras kemikalier, vilka reagerar med varandra under kraftig värmeutveckling och en fullt hörbar puff.

Utbredning och status

Främst på Öland och Gotland samt på fastlandet från Östergötland till Mälardalen. Från Skåne, Halland och Småland föreligger några få gamla fynd. På fastlandet efter 1970 endast på enstaka lokaler i Uppland. Närmast i Danmark (en lokal på Bornholm) och i Baltikum, i Finland endast tillfällig i vinddrift. Världsutbredningen sträcker sig från Västeuropa till Kazakstan.

Ekologi

Lever på torr, öppen ler- eller lergrusmark med kortvuxen vegetation av gräs och örter. Torra betesmarker, åker- eller dikeskanter, lerig ruderatmark, igenväxande grustag osv. På Öland och Gotland gärna på alvartorrängar med ett visst jordtäckte, men inte på de kargaste grus- och hållmarksalvaren. Larverna lever av puppor av andra skalbaggar, bl.a. (möjligen uteslutande) jordlöpare av släktet *Amara*. Arten övervintrar som fullbildad och genomgår larvutvecklingen under sommaren. De fullbildade skalbaggarerna påträffas dels under fortplantningstiden på försommaren, dels på sensommaren-hösten.

Hot

Arten har missgynnats av igenväxning av naturbetesmarker p.g.a. upphörd eller otillräcklig hävd, förändring av vegetation i åker- och dikeskanter p.g.a. konstgödsling eller ogräsbekämpning samt täktrestaurering.

Åtgärder

Artens nuvarande status bör undersökas, särskilt på fastlandet. Hävden av naturbetesmarker måste upprätthållas, och schablonmässiga täktrestaureringar undvikas.

Litteratur

- Lindroth, C. 1986. The Carabidae, Coleoptera of Fennoscandia and Danmark. *Fauna Ent. Scand.* 15.
- Ljungberg, H. 2002. Bete, störning och biologisk mångfald i odlingslandskapet – hotade skalbaggar i öländska torrmarker. *Länsstyrelsen i Kalmar län, Miljöenheten, meddelande 2002:20.*
- Saska, P. & Honek, A. 2004. Development of the beetle parasitoids, *Brachinus explodens* and *B. crepitans* (Coleoptera: Carabidae). *J. Zool., Lond.* 262: 29-36.
- Schildknecht, H. & Holonbek, K. 1961. Die Bombardierkäfer und ihre Explosionschemie. *Angew. Chem.* 73: 1-7.

Författare

Håkan Ljungberg 1999. Rev. Håkan Ljungberg 2005, 2015.